

Мета: актуалізувавши знання, отримані вами, шановні учні, розглянути підстави, зміст і види юридичної відповідальності; удосконалювати навички роботи з різними джерелами інформації, сприяти формуванню критичного мислення школярів; у ході поглиблення отриманих раніше знань сприяти формуванню позитивної правосвідомості учнів через усвідомлення філософського й правового змісту цього виду відповідальності.

Очікувані результати

Після опрацювання теми ви зможете:

- пояснити, що таке відповідальність, назвати її види та навести приклади;
- дати визначення юридичної відповідальності, назвати її підстави та розкрити їх зміст;
- зможете сформулювати культуру своєї поведінки, щоб попередити потрапляння в негативні ситуації, та щоб ніколи не відчувати на собі дію юридичної відповідальності;
- називати обставини, що виключають юридичну відповідальність.

Базові поняття і терміни :«відповідальність», «юридична відповідальність», «види юридичної відповідальності», «обставини, що виключають юридичну відповідальність».

Структура уроку

1. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

II. Вивчення нового матеріалу

1. Поняття та види відповідальності.

2. Поняття, ознаки та підстави юридичної відповідальності; обставини, що її виключають.

3. Види юридичної відповідальності: поняття, загальна характеристика.

IV. Узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок

V. Підсумки уроку

Що кожний людський вчинок так чи інакше порушує інтереси інших людей, суспільства. Результат кожного нашого вчинку набуває певного значення для інших людей, а це завжди накладає відповідальність на особистість.

Відповідальність — це покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова.

Ознайомтесь із наведеними джерелами. Визначте, у якому значенні в кожному з них вживається слово «відповідальність». Про який вид відповідальності йдеться в кожному з них?

1) Рекомендація R(84)4 Комітету міністрів державам-членам [Ради Європи]
Про батьківську відповідальність

...батьківська відповідальність є сукупністю обов'язків та прав, спрямованих на забезпечення морального і матеріального благополуччя дитини, зокрема на піклування про неї, підтримання з нею особистих відносин та забезпечення її освіти, утримання, правове представництво та управління власністю...

2) Аліна Сігда, керівник відділу PR компанії «Воля», відзначає: «Під час дискусії компанії показали різницю між благодійними проектами та таким комплексним поняттям, як корпоративна соціальна відповідальність, що включає організаційне управління, розвиток персоналу, захист інтересів споживачів, соціальні інвестиції. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) компанії «Воля» є практичним прикладом того, що КСВ – це стратегія ведення бізнесу».

3) Звернення Бюро Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ із питань екології з приводу проблем, пов'язаних зі станом природного довкілля

День Творця - це дуже добра нагода згадати про християнську відповідальність за величні дари Божого створіння – природу. Це добра нагода пробудитися з летаргічного сну безвідповідальності, розплющити очі й побачити не тільки критичний стан довкілля, але також і свою співучасть та відповідальність за його руйнування. Це є добра нагода для своєрідного «екологічного навернення» та виявлення себе дітьми Божими, на яких нетерпляче очікує все створіння (див. Рим 8,19), тобто очікує від нас, щоб ми ставилися до нього по божому, із любов'ю та піклуванням, а не як чужинці, безжальні хижаки та безрозсудні експлуататори.

4) Закон України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення в сфері містобудування»

Цей Закон встановлює відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій всіх форм власності за правопорушення в сфері містобудування і спрямований на посилення державного контролю за забудовою територій, розміщенням і будівництвом об'єктів архітектури, додержанням суб'єктами архітектурної діяльності затвердженої містобудівної та іншої проектної документації, місцевих правил забудови населених пунктів, вимог вихідних даних, а також на захист державою прав споживачів будівельної продукції.

Відповідальність умовно можна поділити на внутрішню та зовнішню. Внутрішня відповідальність виражає спроможність особистості усвідомлювати наслідки своїх вчинків, діяти відповідно до цих усвідомлень, керуючись нормами моралі.

Внутрішня відповідальність означає спроможність правильно зрозуміти потреби інших людей як свої особисті. Людина тоді поводить себе відповідально стосовно інших, коли поважає в них особистість. Бути відповідальними означає, що людина вміє керувати своєю поведінкою. Іншими словами, внутрішня відповідальність це наша совість.

Зовнішня відповідальність проявляється у вигляді санкцій суспільства на дії особистості. У цьому випадку йдеться про соціальну відповідальність. К. Маркс визначав відповідальність як засіб самозахисту суспільства проти порушення умов його існування.

Сутність соціальної відповідальності полягає в обов'язку індивіда виконувати вимоги, що висувають до нього суспільство, держава, інші індивіди. У суспільстві діють різні форми соціальної відповідальності: моральна, політична, організаційна, суспільна, партійна, юридична тощо.

2. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ПІДСТАВИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ;

Юридична відповідальність є однією з форм соціальної відповідальності. Саме існування права як регулятора суспільних відносин обумовлене необхідністю підтримувати порядок у суспільстві, попереджаючи будь-які відхилення від встановлених правил поведінки. Застосовуючи юридичну відповідальність, держава ставить перед собою певну мету. По-перше, покарання повинне захистити права й інтереси людей, суспільства від нових посягань. Це так звана охоронна функція. По-друге, покарання має змінити погляди, свідомість правопорушника, виховати його виховна функція. По-третє, покарання повинне застерегти від правопорушення людей, які мають намір вчинити протиправні дії, - запобіжна функція.

Основні принципи притягнення громадян до відповідальності закріплені в Конституції України:

- закон не має зворотної сили (притягнути людину до відповідальності можна лише на підставі закону, який діяв на час скоєння правопорушення);
- за одне й те саме правопорушення особа може бути притягнута до відповідальності одного виду лише один раз;
 - особа не несе відповідальності за відмову від виконання явно злочинного наказу;
- не несе відповідальності громадянин, який відмовився давати свідчення проти членів своєї сім'ї чи близьких родичів.

Підставою для юридичної відповідальності є правопорушення за наявності всіх його елементів: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони. Притягнути людину до юридичної відповідальності можна за таких підстав:

- наявність правової норми, що охороняє суспільні відносини, на які посягає діяння;
- юридичний факт дія, тобто вчинення правопорушення;
 - наявність відповідного правозастосовчого акта, що набрав чинності та юридичної сили.

Ознаками юридичної відповідальності є те, що вона:

- спирається на державний примус у формі караючих та правовідновлюючих засобів;
- проявляється в обов'язку особи терпіти певні негаразди, втрату певних благ особистого та майнового характеру за вчинене нею правопорушення;
- настає тільки за вже скоєні або скоювані правопорушення за наявності складу правопорушення;
- здійснюється в суворій відповідності до норм права при дотриманні певного процедурно-процесуального порядку, встановленого законом.

Юридична відповідальність - це наслідок правопорушення, реакція держави на протиправні дії громадян. Відповідно до скоєного правопорушення розрізняють кілька видів юридичної відповідальності. Притягнення право

порушника до юридичної відповідальності несе в собі не тільки каральну, а й запобіжну, виховну та охоронну функції.

ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:

ПОНЯТТЯ, ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.

Індивідуальна робота з підручником

Технологія критичного читання

Учні знайомляться з відповідним пунктом параграфа підручника, роблячи позначки олівцем на полях:

«+» - те, що добре відомо;

« - »нова інформація;

«! »найважливіша думка;

«?» - положення, які треба додатково дослідити.

На індивідуальну роботу відводиться 5-7 хвилин. Після цього відбувається обговорення тексту на онлайн зустрічі.

Фронтальна бесіда

1. Що вам було в тексті добре відоме?
2. Що для вас було новим?
3. Що найбільше зацікавило?
4. Які, на вашу думку, положення є найважливішими в тексті?
5. Які запитання виникли у вас до змісту тексту?

Вислухавши відповіді учнів (3-4 на кожне запитання), учитель може доповнити (узагальнити) матеріал підручника.

Той або інший вид правопорушення тягне за собою різні види юридичної відповідальності, а саме:

кримінальну за скоєння злочинів;

адміністративну за скоєння адміністративних правопорушень;

цивільно-правову за порушення норм цивільного права;

дисциплінарну – за погрушення норм трдової, навчальної, службової дисципліни;

матеріальну - за матеріальну шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення накладених на працівника трудових обов'язків;

конституційну - за порушення Конституції або конституційного законодавства;

міжнародно-правову - за порушення норм міжнародного права.

Найсудовішим видом галузевої юридичної відповідальності є кримінальна відповідальність. Вона настає тільки внаслідок скоєння злочину но небезпечного діяння, склад якого передбачений в кримінальному законі.

За менш небезпечні правопорушення (проступки) кримінальна відповідальність не настає

Із-поміж інших видів юридичної відповідальності на особливу увагу заслуговує конституційна відповідальність. Її специфіка обумовлюється особливим місцем і роллю конституційного права в системі права. Воно регулює найважливіші для держави відносини по формуванню органів держави і здійсненню державної влади, загальні засади державного і суспільного ладу. Ці відносини істотно впливають і на всі інші суспільні відносини політичні, економічні, культурні, ідеологічні тощо. Отже, однією з особливостей конституційної відповідальності є її політичний характер. Виступаючи як засіб забезпечення приписів норм права, закріплених у Конституції та законах, прийнятих на її основі, конституційна відповідальність може втілюватися як безпосередньо в цих правовідносинах (наприклад, імпічмент президента, відставка уряду, розпуск парламенту), так і через норми інших галузей права - адміністративного, кримінального та цивільного.

Додаткова інформація

Крім класифікації за галузевою ознакою, існує також класифікація юридичної відповідальності за характером санкцій.

Залежно від головних цілей юридичної відповідальності санкції за правопорушення поділяються на два основні види: штрафні (каральні), головне завдання яких полягає в покаранні правопорушника, та правовідновлювальні, спрямовані на усунення безпосередньої завданої

правопорушенням шкоди. Відповідно і юридична відповідальність поділяється на штрафну (каральну) і правовідновлювальну (компенсаційну).

Штрафна (каральна) відповідальність застосовується за злочини та адміністративні або дисциплінарні проступки. Їх призначенням є вплив на свідомість правопорушника через застосування щодо нього певних обмежень із метою загального та особистого попередження правопорушень. Наслідком застосування штрафної санкції є «стан покараності» (судимість — у кримінальному праві, наявність стягнення — у трудовому та адміністративному). Каральна відповідальність реалізується лише в установленому законом порядку на підставі акта, виданого уповноваженим органом

Правовідновлювальна відповідальність реалізується головним чином у цивільно-правовій сфері. Її призначення полягає у відновленні незаконно порушених прав, примусовому виконанні невиконаних обов'язків та усуненні протиправних станів. Правовідновлювальна відповідальність може реалізовуватись і без втручання державних органів у добровільному порядку шляхом відшкодування завданих збитків, відновлення порушених прав, виконання обов'язків, припинення протиправних станів.